

Igor Mandić (1939. — 2022.)

NIKOLA PETKOVIĆ

Izostanak kulture javnog dijaloga posljedica je “tranzicijskog” procesa gašenja kulture diskursa kako u dnevnicima tako u tjednicima.¹ Igor Mandić, posljednji auto-kolporter koji je svakoga jutro kioske olakšavao za tekući tisak kojega je gutao, primjer je te gromade ponora kulture i raz-govora. Kod nas se već duže vrijeme ne sluša *što se govori*, a pritom, ako išta uopće i jest važno, drugoj je strani/stranama važno *tko je “to” rekao*. Toga nekoga se apriori i neodslušano/nepročitano etiketira i sve u njemu ljudsko kritici svega u njemu postojećeg postane strano.

Igor Mandić, paradigmatski moderni (postmodernog ionako po definiciji mondenog prefiksa “posta” i nema) intelektualac, dakle sustavno obrazovana javna smetnja; prevoditelj s izvornika besmisla svijeta na jezik smisla književnosti i novinarstva-kakvog-više-nema, esejistike i kritike, tako je – a sve zbog njegove iskrenosti, nedvosmislenosti, izravnosti, neumivanja činjenica – privatno-javno percipiran kao konfliktna osoba, kao prznica i “*attention seeker*”, uvik-kontra.

Jebemese, kako je to volio Igor reći, meni Nikici, za tu percepciju Igora, jer kada je zbilja u rukama govna i to na svim razinama njezina objavljivanja nama, njezinim konzumentima; poglavito kada je objeručke mijese fekalozofi i gnojnici politike i javnih politika, tada nitko ne želi čuti glas poštene i iskrene osobe: ona remeti kaljužu... “bistru (im) vodu muti”.

Naše je poznanstvo, koje je trajalo tridesetak godina, u posljednjoj četvrtini, postalo prijateljstvo; a to je postalo kada je Igoru Mandiću, naše, riječko Sveučilište, na prijedlog Odsjeka za kulturologiju, dodijelilo počasni doktorat. Tada smo naime, popili bruderschaft. Ne brinite, nije se radilo o “najskupljem francuskom šampanjcu” mit kojega je, prigodno za to fabriciran, ispratio ovog velikana na zasluženi odmor od budala.

1 Svi citati u tekstu nalaze se u knjizi/knjigama: Igor Mandić. *Zauzeto, Hrvat; Sloboda lajanja*, Zagreb: Profil International, 2011.

Razlog počasnome doktoratu bio je jednostavan i evidentan: Igor Mandić (uz Veselka Tenžeru, Branimira Donata, a posebno Mariju Jurić Zagorku, a ima ih još), bio je proto-kulturolog koji je, na tragu francuskih intelektualaca okupljenih oko časopisa *Anali*, ugledajući se i na autore poput R. Barthesa (posebno njegovog semiotičkog čitanja popularne kulture) te M. de Certeaua, jedan od u nas prvih promicao genealošku sliku vremena i kulture, kao i kulture-u-vremenu (F. Nietzsche) dopunjujući je konceptima protupamćenja i protupovijesti (M. Foucault) i tako se poliperspektivizmom “malih priča”, suprotstavljao velikim narativima obigatorne i preskriptivne Povijesti.

Upravo ta ničeansko-mandićevska vizura “razlomljenog zrcala” eminentno je postmodernistički, kreativno-subverzivni zahvat koji je otvorio tada još na način današnjice neimenovan, ali nasušno potreban “brisani prostor” razrahljenja disciplinarnosti disciplina — prostor nužan (i strateški i logistički, a napose sadržajno) najprije za najavu, a onda i za pojavu kulturologije (kulturalnih studija) kao akademske discipline.

Ovo pišem jer je Igoru ova titula mnogo značila. Njegova mi je Slavica prva rekla kako je, od svih priznanja koja je ikada dobio, jedino ovo okačio o zid dnevnog boravka (iako, gledajući je na zidu, ne znam koliko je kubnih metara knjiga morao za tu priliku maknuti) na dvanaestom katu agramerskog solitera gdje je zapravo jedino i postojao Kaptolski kolodvor. A značila mu je jer rigidnost i neprotočnost naše akademske zajednice koju iskolčuju nacional-militantne vertikale zvanja i napredovanja, da bi se obranila od realizacije “društva znanja”, ne priznaje *svaštare* koji pak ne priznaju nepostojanje razlike između visoke, niske i srednje kulture. Put od Bacha do Cagea markiran je rovovima a oni su opasani žicom slabih struja. A svi se kunu u pripadnost postmodernizmu.

No, vratimo se malo kulturi javnog dijaloga i diskursa. Za i nakon dodjele počasnog doktorata u Rijeci, neki su me mailovi podsjetili da se kod nas kultura ipak prati, tako da sam, zajedno s Igorom, bio čašćen uobičajenim sastojcima za sve izvanbračne (mješovite) kuhinje, pa sam bio jugokomunjara, srbočetnik i orjunaš koji se drznuo jugokomunjaru, srbočetnika i orjunaša, mrzitelja svega hrvatskog, predložiti za doktora i to počasnog.

Naravno da intelektualni univerzum tih kretena predmnijeva da je počasni doktor veći od pravoga, kao što su uvjereni da profesor kojega biraju iz izvanrednog u redovitog, nazaduje. No, osim obvezatne ostrašćenosti grbom, himnom i barjakom koje oportuno i oportunitetno vješaju o mentalne bande-

re, ono što je zajedničko pizdekima je da one koje prozivaju ne čitaju. A što bi ih čitali kada znaju što oni misle. Rekla im Hrvatska. Njihova, jamačno.

A da su imalo čitali Igora, možda bi se začudili. Da, on je govorio da ima tri oca: Josipa Broza Tita, Miroslava Krležu i Emila Mandića. Njih trojica, rođeni jedan za drugim i to baš ovim redom (JBT 1892; MK 1893; EM 1894) sva trojica nekonzumirano “topovsko meso” Grodeka u Galiciji, prema Igorovim riječima bili su, neki od njih zaista očevi a drugi očinske figure.

To da jedna intelektualna gromada kao što je to bio Fritz K. iznjedri sina ili posinka u duhu i nije neko čudo; to da dijete koje odraste u knjižari oca Emila postane detektiv slova također ne čudi, kao što ne čudi ni to da ti sablasna figura oca s kojim počinje i završava povijest otvori oči tako da ti oči pokrije.

No oni koji su Igora častili jugokomunjarstvom i sličnim pizdarijama jamačno nisu čitali ono što je i Titov general Tuđman znao naizust, a to je da je za Igora Tito bio (i) “stari pantokrator”, “gerontokrat” i da ga je itekako žuljalo to što je “ozračje njegove ‘teške smrti’ (u dobi od 88 godina) bilo poklopilo sav život na području tadašnje SFRJ” i da je tu smrt koja je živjela “dugi niz dana” nazivajući je smrću koja je “tražila, vikala i uzdisala...” usporedio sa smrću komornika M. L. Briggea iz pera devinskog sinekurca, R. M. Rilkea. Vijest o Titovoj smrti nazvao je tek javnom potvrdom njegova preminuća, a ozračje koje je za sobom ostavila označio je soc-nadrealističkom kumrovečko-nokturnom inačicom kjerkegardovskog straha i drhtanja.

Selektivno ga čitajući ili ga ne čitajući uopće/uopšte, isti oni koji su 1980. kolektivno patili od izljeva verbalne dijareje o Titu pišući kao o “Vođi, Učitelju, Ocu... svijet nas”, koji im je mjestimično bio i “mati... i vedar dan i oblak, žitnica i zaštitnik (...) čeličniji od metalca, razboritiji od neprijatelja, strateg u gudurama Sutjeske, vidovitiji od Sunca...” ... hrvatske šake čvrsto položene na revere hrvatskih srca u čijim je unutarnjim džepovima netom izdisala preko noći iz njih deportirana jugoslovenska partijska knjižica, oni koji ni dan danas nisu “mentalno u stanju sa sebe svrgnuti pelene Brozova mita” Igora etiketiraju kao ne-Hrvata. Jebiga, ako je ovo gore opisano kriterij hrvatstva, tada Igor to ni mrtav nije. A za razliku od Tita koji je, kako to piše Igor bio bonvivan “koji je napravio vrtoglavu karijeru od kumeka do kumira, nošen valom onog čudesnog odobravanja što ga mase obično iskazuju svim diktatorima!” ovi neo-Titini, čijeg poglavicu na današnji dan (14. 05. 1922.) slavi jedan sin i jedna stranka, za razliku od slavljenika iz Velikog Trgovišća koji je umro a da se nikada nije odrekao ni Tita ni Krleže, u svehrvatskoj olimpijadi rektalnog

alpinizma takmiče se tko će mu se uvući dublje u pokojno dupe odričući se ne samo aktivnih neimara zajedničke nam povijesti, nego i blateći uspomenu na Njegovu Malenkost nakon čijeg odlaska je ostala (odjednom) gromada ponora za koju se bojim da i nema nekoga da ju nadomjesti sadržajem, gestom, stilom i istinom svih mogućih fikcija i zbilja.

Tužno je kad mržnja i mjestimično i kratkotrajno nadživi smrt. Žalosno je to bez obzira koliko beznačajni čak i svojim najbližima, mrzitelji bili. A to se je dogodilo i sa smrću Slavka Goldsteina i sa smrću Predraga Lucića i sa ovom o čijem životu pišem. A da su čitali te velikane koji su aktivni ingredijenti naše povijesti i kulture, tko zna, možda bi se mrzeki i predomislili. Ali nisu oni tu da čitaju... a Igora bi to, bez obzira na okvir za mržnju raznih karalica, jako veselilo: naime, to da čitaju!

Jer da su ga čitali saznali bi nešto i o “svojima” koje su pred njim “brani-li”. Lovci na troprstaše među njima saznali bi tako da su “tri dobro raširena prsta (palac, kažiprst i srednjak) na visoko uzdignutoj desnici ruci bili važna i obavezna gestualna simbolika za vrijeme tzv. NDH!” Saznali bi da su se pod “trofaznim znamenjem” koje Hrvatini danas toliko smeta, “zbivale sve važne ustaške svečanosti”, saznali bi da je “prva hrvatska vlada’ položila svečanu prisegu (16. travnja 1941. u Banskim dvorima) tako što su se svi njezini novoimenovani članovi zakleli, uvis podižući – tri prsta!”... Da su se jurišnici cyber malja i cyber kame udostojili čitati Mandića (ne Leopolda već Igora) on bi ih uputio na knjigu P. Požara iz 1995. *Ustaša – dokumenti o ustaškom pokretu* u izdanju zagrebačke Stvarnosti u kojoj se na stranici 145. “dobro vidi kako Poglavnik dr. Ante Pavelić znakovito ističe tri prsta kao i na onu *Tko je tko u NDH* u izdanju Minerve gdje su pak razvidno uočljivi “svi članovi vlade s ponosno podignutim prstima, kako prilikom prve zakletve (1941) tako u nekoj prigodi u jesen 1943.” A onda bi se ti jurišnici bloga i batine s pravom zapitali kako je to moguće da su ustaše nakon što su (što se od njih i očekivalo) kopirali izvorno kršćansku simboliku koja izražava vjeru u Sveto Trojstvo dopustili da im tu “originalno” njihovu gestu, maznu ni manje ni više no *usual suspects* Srbi...

Da su ministranti istine čitali onoga kojega i mrtvog gone, iz njegova bi dobrohotna pera saznali da je jako nepravedno ono što Srbi i oni drugi srbi odnosno neHrvati spočitavaju Ustašama a to je rasizam i čistokrvstvo, jer je više tzv. primjera iz tzv. povijesti tzv. NDH pokazalo da je ta tzv. država ipak bila otvorena za druge vjere i druge etničke i vjerske denominacije. Najsvjetliji je sljedeći primjer: “čak je jedan ‘pravi’ Crnac iliti Afroamerikanac, tj. Jimmy

Lygett (1897 — 1955) od 1939. bio trener boksačke reprezentacije Hrvatske, a 1943. izbornik reprezentacije NDH.” I ne samo to; saznali bi štošta, ali prije no što se u tebe useli saznanje ono k umu i srcu treba znati naći put: čitanje i slušanje jedan je od mogućih, odnosno već ih je/su dva.

U zavičaju nerazumijevanja, podjela i etiketiranja ni svi mrtvi nisu upokojeni. Igora to pretjerano i ne dira. Ono što znam da bi volio to je da ipak mi koji smo još uvijek ovdje pokušamo izgraditi jedan drugačiji zavičaj — zavičaj u kojemu će Drugi naći svoj dom. Svi su elementi već tu, a za oživljavanje uzajamnosti i uvažavanja nikada nije kasno: za početak čujmo se i čitajmo, jer, “kutija olovnih slova”, kako je to pisao Japa Krleža, i nije mnogo, ali je jedino što imamo kao alat za očuvanje našega ponosa. A bez obzira kamo zdruzi krenuli i kamo se čete djele; oprez – oklop od papira otporniji je nego što se to na njemu vidi. A što se zemlje tiče, Igore dragi, znam da ti nije laka. Tkogod kaže da mu je, vjeruj mi, sere. I to je čuo od drugih.